

**SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET**

Anamarija Radanović

**Različito i isto u krojenju i pričanju o
Štefici Cvek i Emmi Bovary**

(ZAVRŠNI RAD)

Rijeka, 2018.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za kroatistiku

Anamarija Radanović

Matični broj: 0009070855

Različito i isto u krojenju i pričanju o
Štefici Cvek i Emmi Bovary

ZAVRŠNI RAD

Preddiplomski studij: Hrvatski jezik i književnost

Mentor: izv. prof. dr. sc. Danijela Marot Kiš

Rijeka, 9. rujna 2018.

IZJAVA

Kojom izjavljujem da sam završni rad naslova

izradio/la samostalno pod mentorstvom _____.

U radu sam primijenio/la metodologiju znanstvenoistraživačkoga rada i koristio/la literaturu koja je navedena na kraju završnoga rada. Tuđe spoznaje, stavove, zaključke, teorije i zakonitosti koje sam izravno ili parafrazirajući naveo/la u diplomskom radu na uobičajen način citirao/la sam i povezo/la s korištenim bibliografskim jedinicama.

Student/studentica

Potpis

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Dubravka Ugrešić	2
3. Struktura romana Štefica Cvek u raljama života	3
4. Ženski likovi	10
4.1. Lik Štefice	10
4.2. Lik tetke.....	10
4.3. Anuška.....	11
4.4. Marijana.....	11
4.5. Ela.....	11
5. Štefica i muškarci.....	13
5.1. Šofer	13
5.2. Trokrilni.....	14
5.3. Intelektualac	14
5.4. Prvi Deflorant	15
5.5. Drugi Deflorant	15
5.6. Vinko Frndić.....	16
6. Bajkoviti elementi	17
7. Struktura romana <i>Gospođa Bovary</i>	19
8. Emma Bovary i Štefica Cvek: sličnosti i razlike	20
8.1. Lik Emme Boavry	20
8.2. Uloga majke u životima glavnih junakinja.....	20
8.3. Ljubavni životi	21
8.4. Simbol konzumacije	22
8.5. Uspjeli i neuspjeli pokušaji samoubojstva	22
9. Visoka i niska književnost	24
10. Zaključak.....	25
Literatura	26
Sažetak	28

1.Uvod

Na početku pisanja ovoga rada cilj je bio analizirati roman Dubravke Ugrešić *Štefica Cvek u raljama života*. Rad je zamišljen kao objašnjenje strukture romana kojeg autorica piše kao da šiva. Rad je prepun krojačkih izraza poput: heftanje, falcanje, krajcanje i sl. U svakom poglavlju nalazi se kao podnaslov jedan od krojačkih pojmova koji je analiziran u ovom radu i uspoređen s kontekstom poglavlja.

Važnu ulogu u romanu imaju muškarci s kojima Štefica pokušava ostvariti ljubavnu vezu, nadajući se kako je jedan od njih onaj pravi. Posebna je pažnja posvećena njima i analizi njihovih karaktera. Roman sadrži bajkovite elemente koji su doprinijeli tome da on postane prava *ženska priča*.

U romanu se pojavljuje kao intertekst roman Gustava Flauberta *Gospođa Bovary* pa ovaj rad govori i o usporedbi dvije glavne junakinje – Emme i Štefice. U čemu su sličnosti i razlike koje govore o majčinskoj ulozi, ljubavnom životu (mužu, ljubavnicima i prolaznim avanturama), simboli konzumacije, uspelim i neuspelim pokušajima samoubojstva samo su neki od elementa koji ove dvije junakinje povezuju, ali i odvajaju od niske i visoke književnosti.

2. Dubravka Ugrešić

Dubravka Ugrešić rođena je 27. ožujka 1949. godine u Kutini. Poznata je i priznata spisateljica koja se posebno istaknula svojim zbirkama priča za djecu, svojim esejima, romanima te prevodilačkom radu koji se posebno odnosi na područje rusistike.

Svojim postupkom *očuđivanja stvarnosne građe* (Jurišić 2004: 107) započela je svoj stvaralački put u zbirkama za djecu *Mali Plamen* i *Filip i Srećica* te navedeni postupak nastavila razvijati u svom daljnjem spisateljskom radu. Osim zbirke za djecu, Ugrešić piše i zbirke za odrasle od kojih je najpoznatija zbirka *Poza za prozu* iz 1978. godine.

U svojim djelima autorica analizira vlastite postupke stvaranja romana koji su vidljivi u djelu *Život je bajka* iz 1983. godine. Za nju je važan način pisanja i oblikovanja samog teksta s kojim eksperimentira u svom kratkom romanu *Štefica Cvek u raljama života* iz 1981. godine i djela *Forsiranje romana reke* iz 1988. godine.

Proučavajući rusistiku i rusku avangardu nastala je i knjiga *Nova ruska proza*, zatim i antologija *Pljuska u ruci*, ali i *Pojmovnik ruske avangarde* koji je zajedno s njom napisao Aleksandar Flaker.

Zbog političkih razloga napustila je Hrvatsku te počela pisati za razne američke i europske novine i časopise. Nove teme o kojima piše u svojim esejima su politički aktualne situacije koje se događaju u njezinoj domovini. Tako su nastali eseji *Američki fikcionar*, *Kultura laži* i *Zabranjeno čitanje*.

Živeći tako u Nizozemskoj, koju je prihvatila kao drugu domovinu, i dalje nastavlja pisati o egzilu kao sudbini i izboru te vlastitim iskustvima koja su vidljiva u romanu *Muzej bezuvjetne predaje*.¹

¹ Ugrešićkina biografija parafrazirana je iz Jurišić, Mirjana Završna obrada modela; u *Štefica Cvek u raljama života* 107-110

3. Struktura romana Štefica Cvek u raljama života

Na početku samog romana nalazi se prvo poglavlje *Tumačenje raznih oznaka* u kojem je na slikovit način prikazano kako će ovaj roman biti napisan, tj. skrojen. Rabe se razni termini koji su specifični za krojačke radnje, ali i sličice škara koje podsjećaju na rezanje i krojenje materijala. Tako čitateljice saznaju kako će se ovaj tekst romana *izrezati, malo razvući, sitno nabrati*. (Ugrešić 2004: 5) Ovaj roman sastoji se od dvadeset poglavlja.

Svako poglavlje u romanu započinje oznakom krojačkih škara i crtica po kojima treba rezati. Unutar toga je tekst koji sadrži razne savjete koji se odnose na domaćinstvo i uljepšavanje. *Bili ste neoprezni pa ste u svijetloj odjeći sjeli u travu? Mrlje od trave skidaju se destiliranom vodom u kojoj je otopljeno malo alkohola*. (Ugrešić 2004: 35)

Heftanje, falcanje, futranje, krajcanje, skriveno kopčanje dugmadi, kopir-linije, pikiranje, petljice, cufanje, omčasto zatvaranje, ciganje, i endlanje samo su neki od krojačkih termina koji se nalaze u zagradama svakog poglavlja te povezuju pojmove krojenja i pisanja romana.

Nakon toga slijedi poglavlje *Krojni arak* u kojem je vidljiv sadržaj romana. *Arak je jedinica za mjeru papir*. (Anić, Goldstein 1999: 110) Autorica na vješt način spaja termine šivanja tkanine i pisanja priče koja se pretvara u uzbudljivo štivo. U podglavlju *O izradi modela* govori se o izboru tehnike, materijala i modela:

a) Izbor tehnike

Za početak je važno izabrati tehniku kojom će se priča napisati. Tako autorica otkriva kako njezini prijatelji želi da napiše *žensku priču*:

„Prijatelji su me savjetovali da bih trebala napisati “žensku“ priču. Napiši, rekli su, žensku, pravu žensku priču! Moje prijateljice (O nama! O nama!); moj krojač (Koliko tu ima štofa, da znate samo!); moj frizer (Šta sam ja sve šišao u svom životu, draga moja!) i moj neurotični prijatelj koji ne priznaje podjelu spolova i tuži se da ga nešto žiga (Žiga me nešto, žiga, bit će da sam u drugom stanju.). (Ugrešić 2004: 11)

Autorica odlučuje poslušati savjete svojih prijatelja i pokušava napisati *žensku priču* kako bi ispunila njihova očekivanja. Na kraju zaključuje kako ju zvuk *pisaće mašine podsjeća na zvuk šivaće mašine* (Ugrešić 2004: 11) i odlučuje: *Priču ćemo, dakle, šivati!* (Ugrešić 2004: 11)

b) Izbor materijala

Kako bi ova priča bila potpuna i zadovoljavala uvjete prave *ženske priče* glavna junakinja treba biti ženski lik koji je reprezentativan i u kojem će se lako pronaći svaka buduća čitateljica. Autorica čita ženske časopise u nadi da će ju inspirirati za lik. U takvim časopisima javljaju se mlade djevojke između 18 i 25 godina koje traže ljubavne savjete i pomoć drugih žena.

„Imam 25 godina, po zanimanju sam tipkačica. Živim s tetkom. Mislim da sam ružna, iako neki tvrde da nisam. Od svojih vršnjakinja razlikujem se po tome što su sve one već udate ili imaju mladiće, samo ja nemam nikoga. Usamljena sam i melankolična, a ne znam kako da si pomognem. Dajte mi savjet.

Štefica“ (Ugrešić 2004: 13)

Čitajući o sudbini Štefice u časopisu autorica dobiva inspiraciju i odlučuje kako će Štefica postati glavna junakinja romana. Da bi ona kao lik bila potpuna potrebno joj je dati prezime koje će zajedno s imenom oformiti njezin identitet. Autorica se odlučuje za prezime Cvek. Da bi se sve buduće čitateljice mogle poistovjetiti i razumjeti Šteficu i sve teškoće koje će život pred nju staviti, potrebno je da ona bude obična djevojka. Upravo joj ovo ime daje tu osobinu obične i jednostavne djevojke. Kasnije u romanu kada se Štefica upoznaje sa Šoferom on komentira njezino ime: *Imate lijepo ime. Druge bi se na vašem mjestu zvale Stefani, Fani ili tak nekako...* (Ugrešić 2004: 35)

c) Izbor kroja

Autorica se odlučuje za patchwork: *Patchwork je univerzalan, jednostavan, demokratičan način odijevanja, ne samo odjeća već i nazor na svijet!* (Ugrešić 2004: 14) Autorica se odlučuje staviti kao podnaslov za ovaj roman upravo *patchwork roman*. Ovaj stil pisanja idealan je za ovakvu vrstu ljubica jer spaja razne fragmentarne krpice iz ljubavnog života glavne junakinje, novina i tadašnje literature.

U poglavlju *Kako je Štefica Cvek prilikom čišćenja graška osjetila da u njezinu životu nešto nije u redu* dolazi do povezivanja teksta s krojačkim pojmom *heftanja* što znači *ovlaš prošivati, pričvrstiti heftom*. (Anić, Goldstein 1999: 520) U ovom poglavlju čitateljice saznaju kako je Štefica nesretna jer uviđa kako jedino ona nema pravog muškarca uz sebe, a sve njezine prijateljice imaju. Ona odlučuje kako bi trebala uzeti svoj život u svoje ruke i *pričvrstiti heftom* onog pravog za sebe. U navedenom poglavlju spominje se i čišćenje graška koje asocira na *Pepeljugu*.

U poglavlju *Štefica Cvek konzultira Anušku, vrlo iskusnu po pitanju depresije* dolazi do povezivanje s pojmom falcanje – *presavijeti što strojem, pregibati na željenom mjestu*. (Anić, Goldstein 1999: 407) U ovom poglavlju Štefica utvrđuje kako je pala u depresiju te odluči promijeniti situaciju tako što će svoj život presložiti i falcanjem ga presaviti na pravom mjestu tako da dobije ono što želi.

Poglavlje *Šteficu Cvek savjetuje kolegica s posla Marijana* uspoređuje se s pojmom *futranje* koje ima nekoliko značenja (1. *stavljati futar u odjeću*; 2. *dobro hraniti, šopati*; 3. *pričati laži i besmislice*. (Anić, Goldstein 1999: 461) Za ovu situaciju u kojoj Štefica dobiva savjete prigodno je značenje pričati laži i besmislice jer Marijanini savjeti nisu korisni. Ona predstavlja primitivan ženski lik koji će biti detaljnije analiziran u nastavku rada.

Štefica Cvek prihvaća savjete poglavlje je u kojem Štefica odlučuje prihvatiti savjete oko odijevanja, poboljšanja svoje figure i šminkanja koje joj je dala Marijana. Ono se uspoređuje s pojmom *krajcati* koje se može tumačiti kao *križati se, ukrštavati se, mimoilaziti se*. (Anić, Goldstein 1999: 732) Štefica odlučuje poslušati savjete i pokušava ih spojiti zajedno jer povezuju brigu o ženskoj tjelesnosti, stoga bi se ovo moglo protumačiti kao ukrštavanje, tj. nadopunjavanje ovih savjeta. Čitajući dalje knjigu čitateljice će zaključiti kako se ovdje ipak radi o mimoilaženju ovih savjeta jer Štefica shvaća kako joj oni ne pomažu, pa odlučuje prihvatiti savjete koje joj je dala emancipirana Ela.

Poglavlje *Štefica Cvek i muškarci* čini središnji dio romana, stoga će se njemu posvetiti posebna pažnja i detaljnije će biti analizirano u nastavku rada. Poglavlje se povezuje s pojmom skrivenog kopčanja dugmadi jer su muškarci prikazani kao tajnovita bića s kojima žena nikada ne zna na čemu je. Oni su poput dugmadi na bluzi, ako se dugmad ne zakopča po redu, bluza ne funkcionira kao odjevni predmet. Sličan problem imala je i Štefica prilikom traženja onog pravog. Prvo je morala sresti nekoliko *krivih* (kao i svaka žena) dok se nije pojavio onaj *pravi*.

U nastavku romana slijedi poglavlje naslova *San Štefice Cvek* koji će biti analiziran kao bajkoviti element. On se povezuje s terminom *kopir-linije* jer su u njemu muškarci *kopirani* u životinjski oblik koji karakterizira njihovu narav.

U poglavlju *Poduplani autorski štep* autorica se obraća Štefici riječima: *Draga moja, jedna Štefice Cvek! Pljuska do pljuske! Da sam prava spisateljica trebala bih sada hrabro stati u tvoju zaštitu. I upoznati te konačno s čovjekom tvog života*. (Ugrešić 2004: 51) Ali ona ipak to ne čini, bar ne još, a svoj postupak opravdava riječima: *Ali ja sam ti od onih: "život diktira, a pisac piše" i još gori...* (Ugrešić 2004: 54)

U sljedećem poglavlju naslova *Šteficu Cvek savjetuje emancipirana Ela* Štefica dobiva savjete poput pročitaj dobru knjigu, odi na izložbu, idi u kazalište, a mogla bi naučiti i neki strani jezik. Ovo poglavlje isto se uspoređuje s krojačkim pojmom futranje. U ovom slučaju pojam futranja treba tumačiti kao nagovaranje. Ela želi da Štefica pokrene svoj život u određenom smjeru kako bi se poboljšala situacija na njezinom ljubavnom planu i kako bi upoznala onog *pravog*.

Iduće poglavlje nazvano je *Štefica Cvek prihvaća savjete* te se ono uspoređuje s pojmom *fircanje*. *Firc* je *konac za pričvršćivanje dva dijela tkanine prije strojnog šivanja*. (Anić, Goldstein 1999: 430) U kontekstu ove knjige navedeni pojam može se usporediti sa savjetima koje je Štefica dobila te ih odlučila prišiti jedan uz drugi i nadati se kako će ovoga puta imati više uspjeha. Ta tri savjeta odnose se na odlazak u kazalište, čitanje dobre knjige i odlaska na izložbu. U knjizi se javlja poglavlje u kojem Štefica Cvek treba ići na izložbu, ali se uspostavlja kako ta izložba ne postoji i Štefica tamo ne odlazi. Autorica objašnjava kako je ovo poglavlje važno zbog: *nenarušavanje broja 3. Tri Marijanina savjeta, tri muškarca, tri Elina savjeta... Ovo samo dokazuje da su pisci izrazito neozbiljna, neodgovorna i okrutna čeljad! Bilo je predviđeno, dakle da autorica pošalje Šteficu Cvek na izložbu*. (Ugrešić 2004: 64) Štefica je ostala kod kuće i gledala televiziju umjesto da je otišla na izložbu kako su očekivale čitateljice romana. U romanu se javlja tumačenje simbolike brojeva. Broj tri se odnosi na gore navedeno, ali se javlja i u poglavlju *Autorski ajneri* te tamo predstavlja tri jabuke. U nedostatku inspiracije autorica te tri jabuke ravnomjerno raspoređuje: *jedna u moja usta, druga u usta junakinje, a treća je za Štefičinu tetku*. (Ugrešić 2004: 92) Osim broja tri, u romanu posebnu važnost ima simbolika broja trinaest. Iako se broj trinaesta često tumači kao negativan broj koji donosi nesreću, junakinji ovog romana on je bio itekako sretan.

Štefica Cvek spava sa svinjskom glavom ili novi pad u depresiju naziv je poglavlja koje se uspoređuje s pojmom *pikiranje* što znači *obrušiti se ili imati namjere prema nekoj osobi ili stvari*. (Anić, Goldstein 1999: 991) U ovom poglavlju radi se o Elinoj svadbi koja uzrokuje dodatnu negativnost kod Štefice i ponovni pad u depresiju, te se junakinja obrušava na Elu i njezinu bračnu sreću.

Anuška, vrlo iskusna po pitanjima depresije, javlja novosti Štefici Cvek naslov je poglavlja u kojem Štefičin život polako kreće u drugom smjeru, a da ona toga nije ni svjesna. Javlja se simbolika broja trinaest koja se povezuje s gledanjem u horoskop. Podnaslov je *petljica* i ovdje se stvari kreću polako odmatati kao što se konac provlači kroz šivači stroj i kreće krojiti, tako i ovdje lagano priča dobiva zaplet i nadanje da će se *petljica* otplesti u pravom smjeru.

U idućem poglavlju *Štefica Cvek i papagaj, zapravo prekrivena svinja* dolazi do usporedbe termina cufanje – *trošiti se na krajevima* (Anić, Goldstein 1999: 237) i Štefičinog psihičkog stanja. Ona je došla do samog ruba jer joj depresija ne prolazi. Savjeti koje dobiva od svojih prijateljica joj nimalo nisu pomogli. Dolazi na ideju kako je Anuška kupila papagaja i time riješila sve svoje probleme pa se nada da će tako biti i njoj, no to se ne dešava već ona ponovno doživljava razočaranje.

Štefica Cvek razmišlja o Prvom deflorantu, Drugom deflorantu i samoubojstvu poglavlje je u kojem čitateljice saznaju o novim iskustvima koje je Štefica doživjela s dva muškarca, ali i razočaranje koje je proizašlo iz tih susreta. Štefičino stanje duboke razočaranosti i povrijeđenosti potakne ju na crne misli. Ona krene razmišljati o samoubojstvu. Podnaslov poglavlja *omčasto zatvaranje* sugerira na omču koja predstavlja pokušaj skraćivanja ljudskog života.

Štefica Cvek se prisjeća jednog savjeta emancipirane Ele uspoređuje se s pojmom *ciganja* koje se tumači kao *nabirati tkaninu, praviti nabore*. (Anić, Goldstein 1999: 225) Ovo poglavlje predstavlja odlučujući korak koji će Štefica napraviti tako što je odlučila upisati tečaj engleskog jezika. Taj tečaj promijenit će njezin život. U tom smislu nabrana tkanina može se usporediti s učenjem engleskog jezika. Kao što se nabire tkanina i tako krojena daje novi odjevni predmet, tako će i Štefica *nabirati* nove engleske riječi koje će iskrojiti njezin ljubavni život i sašiti pravu ljubavnu priču.

Štefica Cvek u happyendu do grla ili pojava mistera Frndića poglavlje je u kojem se čitateljice navodi da naslute kako će ova ženska priča dobiti svoj sretna završetak. I sam podnaslov koji se uspoređuje s *endlanjem* upućuje na to. Riječ *endlati dolazi od njem. enden što znači završiti*. (Anić, Goldstein 1999: 378) Ovime se sugerira kako se ovo *krojenje* romana bliži kraju. Nakon svih nedaća s muškarcima kroz koje je glavna junakinja prošla, kako to obično biva u ženskim pričama, sada bi trebala biti sretna i uživati u ljubavi s onim *pravim* do kraja svog života pa se iz ovoga može naslutiti kako je ovo kraj priče. Autorica ovdje radi varku za čitateljice i nastavlja priču dalje.

U poglavlju *Ljubić-restlovi koji se mogu upotrijebiti za aplikacije* nalaze se izrezani dodaci koji se odnose na ljubavni sastanak Štefice i Vinka.

U poglavlju *Autorski ajneri* koje autorica započinje riječima: *I? I što je dalje bilo? Nestalo konca! Prekidam štepanje. U ustima mi zaostala jedna nit, ne znam kamo bih s njom. Grickam je i tužno mislim: oni su postigli ono što su željeli, a ja neću postići ono što želim.* (Ugrešić 2004: 91) vidljiv je nedostatak inspiracije za nastavak priče. Autorica ne želi iznevjeriti svoje čitateljice, ali misli kako će ju iskritizirati i biti nezadovoljne jer nije uspjela

ispuniti njihova očekivanja i napisati *pravu žensku priču*. Njezin urednik daje joj kritiku kako je priča prekratka pa u slijedećem poglavlju autorica traži pomoć svojih ženskih prijateljica kako bi ju proširila.

Poglavlje *Kako autoričina mama, teta Seka, susjeda Maja, Lenče i gospođa Jarmila fabulativno nadoštukavaju Junakinju Š. C.* daje novu nadu da će Štefica i njezina ljubav dobiti (sretan) završetak priče jer *sve su to starije,iskusne žene, nešto ćemo zajednički smisliti.* (Ugrešić 2004: 93) Neki od prijedloga su da autorica opiše Štefičin bračni život, rođenje djece, otkrivanje kako Vinko ima ljubavnicu, opisivanje mora, rastavu braka, ucjenjivanje šefa. Nakon ovih prijedloga ženama je ponestalo novih pa su prešle na kulinarske teme i u jednom trenutku sve zapisale odličan recept za đuveč. Nakon toga pažnju im je zaokupio časopis u kojem su gledale zgodne muškarce i komentirale s kojim bi bile da su u prilici. Ovaj roman je specifičan po tome što se autorica izravno obraća Štefici i tome što ima neku vrstu otvorenog kraja. Do samog kraja romana nije jasno što će se dalje događati u Štefičinom životu i hoće li njezina ljubav potrajati. Ovaj roman specifičan je po svom završetku jer autorica ostavlja otvoreni kraj koji *nudi više mogućih završetaka priče i poziva čitatelja da izabere onaj koji mu najviše odgovara.* (Đekić 2006: 115) Ovakav postupak u stvaranju romana rabio je i poznati svjetski autor John Robert Fowles u romanu *Ženska francuskog poručnika*. Dobra usporedba onog stvarnog i životnog i fikcije u knjiženosti je slijedeći citat kojeg navodi Ugrešić: *U tome i jeste stvar što je život jedno, a literatura drugo. Ono što ne možeš u životu, možeš u umjetnosti općenito.* (Ugrešić 2004: 96) Navedeni citat govori kako je literatura jedno, a život drugo. Literatura i umjetnost općenito nude puno više mogućnosti od običnog života. U njima je sve moguće i oni dodatno potiču maštu čitateljica te ih odvede u neke druge, nepoznate, a opet s druge strane tako poznate svjetove.

U zadnjem poglavlju *Završna obrada modela* autorica objašnjava zašto se odlučila baš za te postupke prilikom pisanja i zašto je baš koristila određene pojmove. Ovo poglavlje ima trinaest točaka gdje je ponovno vidljiva simbolika broja trinaest. Autorica objašnjava da je ovo *Patchwork roman* za koji ju je inspirirao *dnevnik izvjesne Pat Patch* koji je nastao kao *pokušaj preciznog bilježenja ženskog čavrljanja na jednom domjenku u Londonu 1888. godine.* (Ugrešić 2004: 103) Đekić (2006: 107) navodi kako se *pojam patchworka odnosi na tekst sastavljen od dijelova što su prethodno pripadali nekim drugim tekstovima.* Autorica je ovu knjigu napisala potaknuta ženskim čavrljanjem, te je ovoj roman *prava ženska priča* u kojoj žene brbljaju o svakodnevnim poslovima. Ovo brbljanje može se usporediti s usmenom predajom. *Ženska čavrljanja*, o važnim i nevažnim stvarima, također su dio kulture i predstavljat će nasljeđe koje će se pričavati budućim generacijama. Žene su prirodno

komunikativnije od muškaraca i njima je brbljanje svojevrsna terapija, opuštanje i usmjeravanje života u onom smjeru u kojem one žele da on ide. Žene uživaju u tome da daju jedna drugoj savjete što i kako napraviti kada se nađu u ljubavnim nevoljama.

Da bi ovo bila prava *ženska* priča autorica je morala ispuniti sljedeće kriterije: *glavni (ženski) lik u potrazi za osobnom srećom, osjećaj usamljenosti, ljubav kao dominanta, snažan doživljaj tjelesnosti, senzualnost, pasivnost, apolitičnost, banalitet svakidašnjice, socijalni moment u podtekstu, osiromašen jezik, nemogućnost doživljaja svijeta u totalitetu.* (Ugrešić 2004: 104) Svi navedeni kriteriji su ispunjeni te utjelovljeni u liku Štefice Cvek čime ova priča dobiva funkciju prave *ženske*. Autorica naglašava kako su joj inspiracija bili i ženski modni časopisi te posebno krojački izrazi koje je odlučila spojiti u ovu priču. Za krojačke izraze priznaje: *u njih se ne razumijem najbolje* (Ugrešić 2004: 104–105) pa se iz ovoga da zaključiti kako je autorica pokušala spojiti izraze šivanja i pisanja, ali da oni nisu pisani s namjerom neke logike. Tumačenje te povezanosti između navedenih izraza i pisanja čitateljice mogu protumačiti na svoj način. Tako su i u ovom radu takvi izrazi objašnjeni uz slijed logike koja se nameće, ali čar je u toj nelogičnosti koja se provlači kroz cijeli roman. Izrazi su protumačeni individualno i onako kako su doživljeni iz individualne perspektive što znači da možda nisu posve točni. No to i je čar književnosti, što podatci i pojmovi ne moraju biti sasvim točni nego je dovoljno da potaknu maštu kod svojih čitateljica i odvedu ih u neki posve novi svijet.

Autorica naglašava kako ove upute piše kako bi *prepeglala ovaj autorski model....u prepeglavanju vidi skorbu budućnost književnosti.* (Ugrešić 2004: 106) Na kraju u trinaestoj točki autorica objašnjava kako joj je ona *trebala zbog ženske potrebe da sve bude uredno, simetrično, odnosno na spomenuti broj 13 (fatalni 13 u životu Š. C.!)* (Ugrešić 2004: 106) Autorica smatra da je njezina priča sada gotova jer je ona ispunila sve uvjete prema kojima je ovo prava *ženska* priča te ona sada konačno može odahnuti i uživati jer je uspješno izvršila svoje zadatak.²

² Ova analiza strukture poglavlja zapravo je parafraza svakog pojedinog poglavlja Ugrešić, Dubravka, Štefica Cvek u raljama života, Večernji list, Zagreb, 2004.

4. Ženski likovi

Ženski likovi u ovome romanu okarakterizirani su i stavljeni u opoziciju prema glavnoj junakinji Štefici Cvek. Oni upotpunjuju ovu žensku priču dajući joj širu sliku pravog ženskog svijeta.

4.1. Lik Štefice

Štefica predstavlja centralni dio romana, ona pokreće svaku priču, svaka priča govori o njoj i da nje nema ovaj roman ne bi mogao funkcionirati kao prava *ženska priča*. Ona je obična djevojka, daktilografinja koju muče uobičajeni problemi kao i većinu žena u njezinim godinama. *Ona je tipkačica, dakle protagonist čije se intelektualne mogućnosti vezuju uz obavljanje jednostavnih, u kreativnom pogledu ne baš posebno zahtjevnih poslova.* (Đekić 2006: 91) Ona još nije pronašla ljubav svog života i nije sigurna u kojem će smjeru njezin život dalje ići. *Ona je „skrojena“ prema svim uzusima njoj primjerena trivijalna žanra: muče ju nimalo specifični problemi, vodi nimalo specifične razgovore, njeni se problemi rješavaju na način koji ne pokazuje da je ona djelatno, kreativno biće.* (Đekić 2006: 91) Ona kao da ne upravlja vlastitim životom, već joj život pruža splet okolnosti u kojima se snalazi na bolji ili lošiji način. Kao glavna junakinja ovog romana ona zaslužuje posebnu pažnju i detaljniju analizu koja će joj biti posvećena u nastavku ovoga rade gdje će biti stavljena u opreku prema liku Emme Bovary.

4.2. Lik tetke

U romanu se otkriva kako je Štefica Cvek usamljena i u potrazi za svojom srodnom dušom. S njom živi njezina tetka Marija Matić koja je iz Bosanske Krupe. Tetka joj daje razne životne savjete i primjere što se dogodilo ljudima koje je ona poznavala kad su se našli u određenim situacijama i po njezinom mišljenju krivo postupili. *Tamo jedan naš iz Bošanske Krupe, žvali šu ga ludi Mile, taj še jedanput ža okladu najeo širovog graška, ovakvog, nekuhanog, pa je pošlije umro.* (Ugrešić 2004: 16) S ovim životnim primjerom Štefica je dobila lekciju kako: *Grašak mora uvijek biti dobro izdinštan na luku* (Ugrešić 2004: 16) kako bi čovjek preživio.

Na lik tetke bi se moglo gledati kao na svojevrsnu vezu s usmenom predajom i legendom. Lik tetke poseban je i po tome što je naglašena njezina govorna mana. Tetka ne može pravilno izgovarati glasove s i z čime autorica postiže komičan efekt.

4.3. Anuška

Anuška je Štefičina prijateljica s kojom se stalno čuje preko telefona. Anuška boluje od *kronične depresije*, tj. u depresiji je svaki dan, ali ona tome ne pridaje preveliku pažnju. Štefica traži savjet kako se izvući iz depresije jer misli da je sama upala u nju, a prijateljica Anuška joj se čini kao idealna osoba koja bi joj mogla pomoći. Na humorističan način opisano je kako Anuška odlazi po papirić na kojem se nalazi popis simptoma koji potvrđuju da je osoba u depresiji. Neke pojmove Štefica ne razumije što znače, ali one dvije na kraju zaključuju kako se ipak radi o depresiji. Anuškin savjet za Šteficu glasi: *Nadi sebi dečka! To ti je najbolji lijek za depresiju!* (Ugrešić 2004: 21)

4.4. Marijana

Marijana radi zajedno sa Šteficom u daktilografskom uredu. Provode zajedno pauze za ručak u kojima Marijana uglavnom drži monologe u kojima promišlja o životu i naravno *frajerima*. Marijana za sebe kaže: *...možda sam primitivna, al frajer ti je glavna stvar u životu!* (Ugrešić 2004: 23) Ona je udana, uživa u hrani, posebno slasticama, tj. kremšnitama, muči ju linija, ali kao i većina žena ide na dijetu *od ponedjeljka*. Ona Štefici daje prijateljske savjete kojima joj sugerira da skine koju kilu jer nema seksipila, ode kod frizera, kupi novu robu u kojoj će bolje izgledati i na taj način privući muškarce. Marijana želi pokrenuti Štefičin ljubavni život pa joj čak savjetuje i da se upusti u avanturu s oženjenim muškarcem. Marijana Šteficu pokušava spojiti sa Šoferom s kojim se Štefica kasnije upusti u kratku avanturu.

4.5. Ela

Ela govori kako ne podnosi tipične ženske što objašnjava riječima: *Pa te, koje cmizdre cijelo vrijeme, vise na muškarcima, dave ih, manipuliraju njima, i to samo zato što im je bog dao – rupe!* (Ugrešić 2004: 55) Ela je prikazana kao moderna žena koja želi biti neovisna o muškarcu i koja ima drugačije poglede na svijet od drugih *tipičnih ženski*. Ona govori: *Za ženu je najvažnije da radi, da udiše život punim plućima i da zapamti da muškarac nije jedina stvar na svijetu!* (Ugrešić 2004: 55) Ela je lik koji predstavlja emancipiranu i slobodnu ženu te sve one stavove za koje su se zalagale žene koje su tražile emancipaciju. Njezini savjeti za Šteficu su da pročita neku dobru knjigu, ode pogledati neku predstavu i naučiti neki strani jezik, npr. engleski. Te savjete Štefica na kraju prihvaća i pronalazi ljubav svog života na tečaju engleskog jezika. Iako se Ela prikazuje kao emancipirana i neovisna žena o muškarcu kao kontrast tome prikazuje se činjenica da je ipak ovisna o muškarcima te da nema sreće u

vlastitom ljubavnom životu kako želi prikazati. Naime, ona se udaje po peti put misleći kako će peti muškarac po imenu Fred biti njezina prava ljubav.

5. Štefica i muškarci

U poglavlju *Štefica Cvek i muškarci* čitateljice nalaze naputak koji se povezuje opet s krojačkim rječnikom *skriveno kopčanje dugmadi*. Ovaj izraz može se povezati s otkrivanjem naravi muškaraca, odnosno njihovim prekrivanjem sebe onakvih kakvi jesu. Na kraju Štefica doživljava razočaranje *otkopčavši dugmad* i saznajući kakvi oni zapravo jesu. Iz navedenih događaja proizlazi zaključak da su svi muškarci isti i da nikada neće pronaći onog pravog za sebe.

5.1. Šofer

Šofer je prvi muškarac u romanu s kojim se Štefica upušta u avanturu. On predstavlja tipičnog muškarca koji je okarakteriziran već samim imenom, tj. njegovo ime predstavlja zanimanje kojim se bavi. Štefica mu se činila kao obična djevojka zbog imena koje nosi te ju smatra običnom, a ne modernom djevojkom.

Da bi Štefica što bolje ugostila Šofera prisjeća se tetkinog savjeta oko serviranja jela: *Na tacnu uvijek štavi neki tabletić ili čistu šalvetu. Tako je ljepše.* (Ugrešić 2004: 35) Trudila se i pokazala volju kako bi napravila ručak, ali Šoferu nije bio bitan ručak niti hoće li na tacnu staviti salvetu, tabletić ili neće ništa. On je imao drugačije namjere s njom.

Šofer je direktan i odmah postavlja pitanje: *Štefice, imaš li dečka?* (Ugrešić 2004: 36) Jedina briga koja se Šoferu motala po glavi je da se tetka ne vrati ranije iz Bosanske Krupe i ne pokvari mu planove. Kada je bio siguran da Štefica nema dečka, on se pokrenuo odmah i krenuo u akciju poljubivši Šteficu. Daljnje planove su mu pokvarili mehanički psi koje je donio u torbi kao poklon za Šteficu jer: *Baš sam mislio da bi vas ta igračka mogla razveseliti. Inače, pas je zgodan! Danas sam ga dobio od Franje, pa sam mislio, bolje kakva zgodna igračka nego cvijeće...* (Ugrešić 2004: 37)

Ovom gestom psa umjesto cvijeća, Šofer se pokušao izdvojiti od drugih muškaraca i napraviti nešto originalno i drugačije od drugih. Za prvi dojam možda je i uspio u tome, ali već kasnije svojim ponašanjem i priznanjem kako on nije kupio poklon nego ga je dobio od prijatelja Franje postaje isti kao i ostali obični muškarci. Autorica na ovaj način unosi humorističan element u radnju. Nakon njegovog odlaska Štefica primjećuje kako je ostavio lisnicu. *Štefica je otvorila lisnicu. Iz lisnice je ispala legitimacija, nešto novca, neki računi i jedna fotografija. Na fotografiji je neka žena grlila dva dječaka.* (Ugrešić 2004: 38) Nakon ovog Štefica doživljava ponovno razočaranje i odlučuje kako ne želi više kontaktirati s njim.

5.2. Trokrilni

Trokrilni je drugi muškarac koji se pojavljuje u romanu i s kojim Štefica pokušava ostvariti ljubavni odnos. On je prikazan kao primitivan i umišljeni lik kojem je bitno samo tjelesno zadovoljstvo. *Ako se netko zove Trokrilni, macho-načelo tu doista mora biti dovedeno do vrhunca. Odnosno, do parodija samog sebe* (Đekić 2006: 98) što je najbolje vidljivo iz njegovih rečenica:

Nisi loša. Poševit ću te! Baš ću te poševiti. I to onako, zapravo. Kod mene nema šlamperaja, da znaš! Ševit ću te dva sata. Kontinuirano. Ma šta dva sata! Ševit ću te cijelu noć, sve dok ne dođe ta tvoja tetka iz Bosanske Krupe. Dobro? (Ugrešić 2004: 39)

Njemu je bitno da tetke nema u stanu kako im ne bi smetala, da može žvakati žvakaću gumu i preuveličavati stvari o sebi i svojoj muškosti. Štefica je ravnodušno reagirala na njegovo ponašanje i njezina jedina reakcija na sve što je Trokrilni rekao i radio bila je: *Tako valjda mora biti.* (Ugrešić 2004: 40) O tome koliko mu je bitan bio samo tjelesni kontakt i ništa drugo govori činjenica o tome kako je tek na odlasku saznao kako se Štefica zove.

5.3. Intelektualac

Intelektualac je treći muškarac koji se našao na putu sreće u Štefičinom životu. Već samo ime aludira na značajke koje ga karakteriziraju. Ne saznaje se točno što radi, čitateljice o njemu saznaju da nosi naočale, voli piti konjak i ima problema sa ženom koja je zbrisala s majstorom. Zbog problema sa ženom, Intelektualac se odao piću i popio više nego što je planirao. *Cugam već danima. Imam odličan, i što je najvažnije, o-ri-gi-na-lan razlog! Žena mi je kidnula s jednim...no, kako se već ti zovu... vodoinstalaterom, električarom, konobarom... Sve one kidnu jednoga dana s jednim – daktilografom!* (Ugrešić 2004: 44)

Intelektualac govori svoje mišljenje o ljubavi: *Svi bi ljubav! Svi! Svi bi samo da ih se voli... Hrane se tuđom ljubavlju kao vampiri. Još, daj još! Gadi mi se to ljubavno revanje, to urlikanje, to ojkanje. Mrijestilište! Odvratni egoizam! Fuj!* (Ugrešić 2004: 44) On ljubav uspoređuje s artikulacijskim zvukovima koje proizvode životinje. Na kraju se i opija te sam sebe uspoređuje sa svinjom: *Napio sam se kao svinja...Oprosti...* (Ugrešić 2004: 47) Intelektualac priča priču o gospodinu Hašeku te s njom ruši sve snove o ljubavi koje je Štefica ikada imala kada joj govori: *Tebi će uvijek netko ili nešto popušiti ljubav.* (Ugrešić 2004: 45) Štefica se nadala kako bi mogla ostvariti nešto više s njim jer je osjećala nježnost prema njemu, ali je ujutro shvatila kako nema nade za njih. Ujutro ju je Intelektualac tražio savjet

imala li smisla da nazove svoju ženu čime je Štefeci srušio sve snove o mogućoj ljubavi između njih i priredio novo ljubavno razočaranje.

Gore navedena tri lika (Šofer, Trokrilni i Intelektualac) povezuje to što svi pitaju za tetku. Već u prvoj rečenici teksta vidljivo je kako Šofera brine da se tetka slučajno ne vrati prije iz Bosanke Krupe. Trokrilni odmah pita gdje je tetka jer: *Ne volim da mi se tetke motaju po stanu dok obavljam posao.* (Ugrešić 2004: 39) Intelektualac pokazuje čak žaljenje zbog toga što nema tetke jer ih obožava. Svi su oni samo površno prikazani i nije dana njihova detaljna karakterizacija, ali se iz njihovih postupaka prema Štefeci da iščitati njihov karakter i kakvi su oni kao osobe. Sa Šoferom i Intelektualcem je propala ljubav jer su bili vezani za druge žene, a Trokrilni se ne pokazuje kao *dobar materijal* za savršenog muškarca. *Primjerice, kao što i dolikuje osobi donekle ograničenih obzora, Štefica Cvek uvijek misli da se mogućnost ostvarivanja ljubavnih žudnji nalazi na shemativnim, općim mjestima, pa tako njeni ljubavnici nisu slojevite, psihološki zanimljivije osobnosti.* (Đekić 2006: 87)

5.4. Prvi Deflorant

Naziv Prvi Deflorant dala mu je Ela jer se prvi petljao oko Štefice. O ovom liku u romanu čitateljice saznaju kako je on sin susjede Škaričke, završio je školu za elektrotehničara, voli popravljati elektrotehniku i pokušava biti romantik prema ženama govoreći im u stihovima. *Nekoliko puta našla je u sandučiću papiriće s nazvrljanim stihovima u kojima se rimovao „ekran“ s „mana“ („Nisam dečko sa ekrana, imam svojih mana“), „ljubav“ sa „šugav“ („Pa nisam šugav, uzvрати mi ljubav“) i slično.* (Ugrešić 2004:75)

5.5. Drugi Deflorant

Drugi Deflonart predstavljen je kao nastavnik kemije koji radi u osnovnoj školi. U njegovom govoru specifična je poštapalica *upravo* s kojom mu započinje svaka rečenica. Nakon provedene noći s njim Štefica je odlučila postati samostalnom ženom: *U strašnoj noćnoj tišini Štefica je kao hipnotizirana osluškivala uporno tiktakanje sata. A onda se začuo cvrkut jedne ptice, a onda drugih... I Štefici se učinilo da je upravo u tim trenucima – dok joj je u uho bubnjao sat, a vani cvrkutala prva ptica, u tom čistom kristalnom jutarnjem komadiću vremena – postala ženom. Neovisno o Prvom i neovisno o Drugom. Nekako sama po sebi.* (Ugrešić 2004: 76)

5.6.Vinko Frndić

Vinko je posljednji muškarac koji se pojavljuje u romanu. Štefica ga upoznaje na tečaju engleskog jezika. *I baš kad su bili na trinaestoj lekciji u razred je ušao mladi muškarac i predstavio se kao Mister Frndić...* (Ugrešić 2004: 83) Ovim likom naglašen je bajkoviti kraj romana. Kao što se u svakoj bajci pojavljuje *princ na bijelom konju* koji dolazi po svoju princezu koja je pretrpjela razne poteškoće dok ga nije pronašla, tako se u ovom romanu pojavljuje *princ koji čeka tramvaj*.

O njegovom fizičkom izgledu čitateljice saznaju samo da je privlačan, otmjen i elegantan. Šteficu je privukao na prvi pogled. Iako su se kratko poznavali, Štefica se osjećala kao da ga poznaje cijeli život. Bila je sigurna da je on onaj *pravi: Pogledao ju je svojim toplim pogledom i Štefica shvati da će joj on moći pružiti trajnu ljubav, a ne samo prolaznu pustolovinu.* (Ugrešić 2004: 88)

6. Bajkoviti elementi

Bajka kao književna vrsta pripada jednostavnim proznim oblicima. Solar (2005: 209) za bajku kaže: *osobita je književna vrsta u kojoj se čudesno i nadnaravno prepleće sa zbiljskim na takav način da između prirodnog i natprirodnog, stvarnog i izmišljenog, mogućeg i nemogućeg, nema pravih suprotnosti*. Iako ovaj kratki roman o Štefici Cvek nije bajka, on sadrži nekoliko elemenata koji podsjećaju na nju. U romanu kao i bajci dolazi do odsutnosti psihološke karakterizacije likova. Likovi se pojavljuju kao ustaljeni tipovi i specifični predstavnici tipičnih ljudi karaktera.

U romanu se aludira na poznate dječje bajke. Nakon neuspješne dijete i neuspjelog pokušaja gubljenja suvišnih kilograma, Štefica je pripremila bogatu večeru i razne slastice koje je odlučila pojesti. Na televiziji je krenula bajka o *Snjeguljici i sedam patuljaka*. Gledajući bajku, Štefica je pojela sve slastice i rasplakala se. Štefica je došla do zaključka da je za ovu bajku najvažnije ljepota jer da je Snjeguljica ružna *Ne bi bilo priče*. (Ugrešić 2004: 31) Tako se ova bajka povezuje s poglavljem o prihvaćanju savjeta kako je kod žene bitna figura i vanjski izgled kako bi osvojile muškarca. Da Snjeguljica nije bila lijepa sigurno se ne bi pojavio Princ i spasio ju. Kroz roman stavljen je naglasak na žensko tijelo koje je okarakterizirano kao nesavršeno i kao jedan od problema koji muči većinu žena. *Tijelo, opterećeno nesavršenošću, u zajedničkoj teksturi s tekstom koji teži savršenstvu, uzrokuje pucanje po šavovima – Štefičinu depresiju i vječno nezadovoljstvo*. (Korljan, Škvorc 2009: 70)

Štefica je ponovno u depresiji nakon svega jer se osjeća usamljeno. Na kraju i Štefica završava sa sretnim krajem kao i svaka bajka. I u Štefičinom životu pojavljuje se njezin *Princ na bijelom konju*, koji se zove Vinko i zapravo nema konja, nego u modernom vremenu tehnologije i napretka u kojem Štefica živi, pojavljuje se u epizodi čekanja tramvaja. Jer da nije bilo tramvaja i njihovog razgovora dok su ga čekali, možda ne bi bilo ni njihove ljubavne priče.

Osim *Snjeguljice i sedam patuljaka*, u ovom romanu se javlja i motiv čišćenja mladog graška koji asocira na bajku o *Pepeljugi*. *Pepeljuga* je prošla trnovit put koji su joj zagorčavale njezine polusestre i maćeha dok nije pronašla pravu ljubav čime se može povući crta usporedbe sa Šeficom. Moglo bi se protumačiti kako su savjeti koje je dobivala, nedostatak samopouzdanja i njezina nesigurnost doprinijeli tome da si sama oteža pronalazak pravoga muškarca.

Bajkovit element koji se javlja u ovom romanu je i san koji je usnula Štefica Cvek ili bolje rečeno noćna mora. Tumačenje snova izravno se povezuje sa Sigmundom Freudom i njegovim teorijama o podsvijesti. Štefica sanja svoju kolegicu Marijanu kako gola leži na torti. U snu joj se javljaju i razne životinje koje predstavljaju muškarce s kojima je pokušala ostvariti ljubavni odnos. Tako se Trokrilni u snu pretvorio u šarana, Šofer u bijelog mehaničkog psa, a Intelektualac postao kornjačom. Ovaj san dovodi do zaključka da su se svi muškarci prema njoj ponašali kao životinje.

Unoseći bajkovite elemente u ovaj roman Dubravka Ugrešić se poigrava žanrom svog romana. Ona na neki način parodira književne žanrove i povezuje različite elemente visoke i niske literature. Ovo povezivanje najbolje je vidljivo u usporedbi romana Gustava Flauberta i njegove *Gospođe Bovary* koja pripada visokoj književnosti te *Štefice Cvek* koja je karakteristična predstavnica niske književnosti.

7.Struktura romana *Gospođa Bovary*

Struktura romana *Gospođa Bovary* sastoji se od tri dijela koja povezuje linearno kronološka radnja. Prvi i treći dio služe kao okviri unutar kojih se u središnjem dijelu romana opisuje bračna priča Emme i Charlesa. Također, taj središnji dio romana u kojem je naglasak na glavnoj junakinji, Emmi, može se tumačiti kao da njezin život uokviruju Charlesovo djetinjstvo i smrt.

Roman je pisan iz perspektive impersonalnog objektivnog pripovjedača koji je u nekim situacijama pomalo ironičan prema Emmi. U romanu se pojavljuje i uporaba slobodnog neupravnog govora kojim se zamagljuje pripovjedačev glas te dolazi do zbunjujućih situacija u kojima nije sigurno govori li nešto pripovjedač, Flaubert ili Emma. Na taj način Flaubert odbija postaviti moralni sud o glavnoj junakinji. On kroz nju duboko proživljava sudbinu o kojoj piše te tako nastaje njegova čuvena rečenica: *Emma Bovary, to sam ja!* (Flaubert 2003: 6)

Novinski članak o samoubojstvu mlade žene bio je Flaubertu poticaj da krene pisati ovaj roman. Roman je nastajao oko 5 godine te postoje podatci koji govore kako je Flaubert imao čak sedamdeset nacrti strukture ovog romana. Flaubert je ovaj roman napisao vrhunskim stilom koji mu je omogućio ulazak u sam vrh svjetske književnosti. Flaubert je pazio na sve detalje koje je razrađivao u postupku tabloa. U romanu postoje četiri scene koje su detaljno razrađene i koje čine prekretnicu radnje: vjenčanje, bal, poljoprivredni sajam i opera. *Flaubert je stvorio ne samo suvremeni roman psihološke analize, nego je prvi postavio zahtjev za svjesnom umjetnošću u samom činu pisanja.* (Šafranek 1972: 106)

8. Emma Bovary i Štefica Cvek: sličnosti i razlike

U ovom poglavlju bit će analizirani postupci i situacije koje povezuju lik Emme i Štefice. Svako pojedino poglavlje objasniti će situacije u kojima su se našle ove dvije junakinje i obrazložiti po čemu su one slične ili različite.

8.1. Lik Emme Bovary

Flauber u svoj roman uvodi Emmu kao junakinju te ju stavlja u opreku prema drugim likovima jer *pripovijedanje događaja izravno služi karakterizaciji likova* (Solar 2003: 233) Emma je narcisoidna osoba jer sebe smatra boljom od drugih. *Njezina je jedina svrha u životu bila da upozna Ljubav* (Šafranek 1972: 107) što se nije dogodilo, ali ona do kraja ne prestaje vjerovati u ljubav, *samo žali što joj nije bila suđena.* (Šafranek 1972: 109) Nemogućnost pronalaska te Ljubavi je to što ona ima krivu predodžbu o njoj. Njezin svijet pun iluzija i snova uzrokovali su ljubavni romantičarski romani uz koje je odrastala u samostanu. *Njoj nije suđeno da susretne ljubav svoje mašte, nego stvarnog čovjeka ciničnog ili nježnog, koji će tu želju zadovoljiti.* (Šafranek 1972: 109) U njezinom životu najprije se pojavljuje Charles za kojeg se udaje iz dosade jer se potajno nada kako će joj ta udaja ispuniti život. Ona tom udajom dobiva jedino društveni status gospođe koja je udana za seoskog liječnika. Emma zamišlja kako može bolje od toga i kako je rođena za veće stvari. Iz tih karakternih osobina razvija se jedan cijeli pravac koji se temelji upravo na Emminom karakteru. Ime tog pravca je bovarizam. Bovarizam je *otkrio filozof Jules de Gaulthier dajući to ime čovjekovoj sklonosti da se smatra drugačijim no što zapravo jest, i da poput Emme zamišlja kako je rođen za drugačiju neku sudbinu od one koju mu je život namijenio.* (Šafranek 1972: 106)

8.2. Uloga majke u životima glavnih junakinja

Za Emmu Bovary saznajemo kako je rano ostala bez majke. Otac ju je odlučio smjestiti u samostan jer je mislio kako će se časne sestre pobrinuti za nju i dobro ju odgojiti. Emma u samostanu kreće upoznavati literaturu, točnije trivijalne romane koji kasnije kreću određivati njezin životni put. Ona upada u svijet iluzija i snove te sanjari o savršenstvu ljubavi i sreće koje nikada ne doživljava. U romanu se nameće propitivanje dvije ženske uloge, a to je uloga majke i supruge. Emma nije imala majku pa joj ona nije mogla poslužiti kao uzor. Ona se odriče svoga djelatstva jer je i sama nezrela i ne razumije na koji način bi se trebala postaviti u toj životnoj ulozi. Uloga supruge joj također ne pristaje dobro jer to nije ono što je ona očekivala i čemu se potajno nadala. Ona čini ono što je bilo dopušteno samo muškarcima u to

vrijeme, a to je učiniti preljub. Zbog preljuba, ljubavnika i nezadovoljstva vlastitim životom ona odlučuje napustiti vlastito dijete.

Štefica Cvek ne spominje u romanu svoju majku, već majčinsku ulogu preuzima njezina tetka. Tetka joj daje mudre savjete i pokušava ju izvesti na pravi put. U romanu se spominje autoričina majka koja joj pomaže dovršiti kraj romana. Ta majka je prikazana kao istinska figura majke koja pruža podršku svom djetetu i vjeruje u njezin uspjeh.

8.3. Ljubavni životi

Već sam naziv romana *Gospođa Bovary* stavlja Emmu u odnosu prema Drugom. Iz naslova se već može iščitati rodni identitet. Ona postaje gospođa kada se udaje za Charlesa. Od nje kao žene očekuje se da bude dobra supruga i majka, no ona ne ispunjava ta očekivanja.

Obje junakinje u potrazi su za strasnom, sretnom ljubavnom vezom koja će ih ispunjavati i činiti boljim osobama. Što se točno dogodilo u Štefičinom životu nakon upoznavanja onog pravog autorica nije otkrila, već čitateljice mogu same naslutiti kako je ona dobila svoj sretan kraj. Problematiku uloge ženskosti u svijetu muškaraca tematizira Flaubert u svom romanu, a zanimljivo je da ga kao intetekt koristi i Ugrešić koja u Štefičine ruke stavlja roman *Gospođa Bovary* te Štefica posebno izdvaja citat iz Flaubertova romana:

Na str. 91. Štefica Cvek je postavila duguljasti upitnik: „Muškarac je barem slobodan; on može zadovoljavati svoje strasti, putovati po svim zemljama, svladavati sve zapreke i uživati najveću sreću. Ženu, međutim, neprekidno nešto priječi. Neprekidna i u isti mah povodljiva, ona ima protiv sebe svoju putenost i ovisnost o zakonu. Njena volja, poput koprena njezina šešira, koji drži jedna traka, podrhtava pri najmanjem povjetarcu, uvijek je vuče kakva želja, uvijek je zadržava kakav obzir. (Ugrešić 2004: 62–63)

Charles Bovary čovjek je koji ne teži velikim životnim ambicijama. On je prikazan kao čovjek koji je jedino volio Emmu, iako je nije razumio, i on na kraju u svom bespomoćnom bolu u kojem ljubav prevladava ljubomoru, u svom praštanju i smrti, dobiva neku tragičnu veličinu. (Šafranek 1972: 112) On predstavlja tipičnog čovjeka koji pripada srednjem staležu, ali svojom pasivnošću ne želi potaknuti svoj vlastiti napredak. On je seoski liječnik koji ne napreduje u svom poslu, već nazaduje i postaje tragičan za živote svojih pacijenata. Iako je u duši dobar i ima najbolje namjere, on je taj koji je Emmu odgurao od sebe. On joj čak i na neki način pronalazi ljubavnike. Sam joj predlaže da ode s Rodolphom na jahanje kako bi joj bilo bolje, ali se ona zaljubljuje u njega. Slična stvar se događa i s drugim ljubavnikom,

Leonom, jer je Charles potiče da ide na satove klavira, koje ona koristi kao izgovor da bude s njim.

Leone je pisar koji postaje Emmin prvi ljubavnik. Ona s njim doživljava platonsku ljubav. On je predstavljen kao mali buržuj koji smatra kako je bolji od ostalih ljudi. Dva puta ostavlja Emmu i na taj način ruši njezine snove i iluzije o njihovom sretnom i zajedničkom životu. Takvim ponašanjem predstavlja se kao kukavica koji nije sposoban voljeti jednu ženu. Na kraju se oženio drugom.

Rodolphe je Emmin drugi ljubavnik s kojim se najčešće nalazila na jahanju. On ju je činio sretnom jer je bio aktivan, smion, provokativan i energičan. No njihova sreća nije dugo trajala jer *ostavlja Emmu na rubu samoubojstva s navikom užitka – i dugova.* (Šafranek 1972: 109)

Štefica Cvek razlikuje se od Emme po tome što je ona još uvijek *solo cura* koja je u potrazi za ljubavi svoga života. Obje junakinje teže za ljubavlju koja im nije do kraja uzvraćena na onaj način na koji su si one zamislile. Emma je udana žena pa sreću pokušava pronaći u ljubavnicima, a Štefica ima puno avantura oko sebe, a želi upravo ono što Emma ima – muža. Kod obadvije junakinje javljaju se tri muškarca koja preokreću njihove živote naglavačke. U ovim odnosima javlja se osjećaj ravnodušnosti. Rodolphe i Leone su ravnodušni prema Emmi, a Štefica je ravnodušna prema Šoferu, Trokrilnom i Intelektualcu.

8.4. Simbol konzumacije

Emma Bovary prikazana je kao simbol konzumacije jer ona žudi da bude konzumirana i da konzumira. Ugrešić u sličnu situaciju stavlja i svoju Šteficu te objašnjava kako je *spavanje stvar fabulativne, a ne moralne prirode!* (Ugrešić 2004: 95)

Emma je prikazana i kao potrošačica popularne kulture, a pod tim se misli čitanje trivijalnih romana. Štefica Cvek također je prikazana kao potrošačica popularne kulture jer neprestano čita ženske časopise u nadi kako će joj oni pomoći. Romantičarski trivijalni romani i modni časopisi junakinjama daju iskrivljenu sliku stvarnosti zbog koje one žude za nečim što je nestvarno, ne znajući da je ono nedostižno.

8.5. Uspjeli i neuspjeli pokušaji samoubojstva

U trenutku kada Štefica treba razrezati lubenicu kroz glavu joj prolazi misao „*Što bi bilo da se ubijem!*“ (Ugrešić 2004: 77) Svoj pokušaj samoubojstva odlučila je učiniti tako što će popiti tetkine tablete misleći da će od toga umrijeti, ali to se nije dogodilo. Legla je u kadu, koja je bila puna vruće vode, i popila tablete za koje se kasnije uspostavilo da su

multivitamini i tablete za spavanje. Ovaj dio oko samoubojstva postaje humorističan kao i tetkina priča o Peri koji se pokušao ubiti tako što je progutao ženin escajg.

Stvarni tragičan lik je Emma koja je počinila samoubojstvo tako što je progutala arsen. *Opis njezina umiranja spada u najjezovitije opise u svjetskoj književnosti, osobito i zbog distancirane objektivnosti kojom se prati u detaljima.* (Solar 2003: 233) Taj opis njezinog umiranja spasio je Faluberta od sudskih optužbi za napisano nemoralno djelo. Upravo ga je ovaj opis spasio jer je njegov odvjetnik iznio obranu kako je nemoralna žena završila onako kako je zaslužila.

9. Visoka i niska književnost

Flaubertova *Gospođa Bovary* pripada razdoblju realizma. Flaubert je pokušao na realističan način opisati zbilju svakodnevnog života. *Tako je Flaubertov realizam subjektivan i sugestivni realizam jer junakinja boji sivilo svakidašnjice i svijeta koji joj je pred očima svojim emocijama.* (Šafranek 1972: 111) Neosporivo je da je Flaubert bio pisac vrsnog stila i da njegov roman zaslužuje mjesto u samom vrhu svjetske književnosti. Flaubert je volio imitirati klišeje iz literature, ali je ostao na granici da njegova *Gospođa Bovary* ne postane klišej.

Solar (1995:103) navodi: *s jedne sam strane nastojao pokazati da se razumijevanje trivijalne književnosti oslanja na kodove svakodnevnice, a s druge sam strane utvrdio da sud o nižoj vrijednosti trivijalne književnosti proizlazi iz svojevrsnog stava o vrijednosti svakodnevnog života.* Flaubert upravo opisuje svakodnevni život jedne žene bez uljepšavanja. Iako je napadnut nakon objavljivanja svog romana zbog nemoralnosti, on je želio prikazati pariško društvo onakvo kakvo ono uistinu jest.

Roman Dubravke Ugrešić svakako pripada trivijalnoj književnosti, točnije ljubici, ali ona je uvažavanjem trivijalnog, istodobno uspjela zadržati i čvrstu točku odmaka od shematiziranosti prepoznatljive za trivijalan tekst. (Đekić 2006: 86) Upravo prihvaćanjem prethodnih tekstova, njihova uvažavanja i uključivanja u vlastitu tekstovnu mrežu (Đekić 2006: 102) ona dolazi do potpuno novih oblika izražavanja. Njezin *patchwork* roman uključuje fragment iz različitih područja života i obuhvaća ih u smislenu cjelinu. Ugrešić pokazuje kako se *usporedbom dvaju tekstova stiže se do dekonanizacije jednoga klasičnog mjesta, pa tako izlazi na vidjelo da se Gospođa Bovary može čitati i kao tekst trivijalna uporišta.* (Đekić 2006: 104) U radu su uočene sličnosti između Emme i Štefice te se može zaključiti kako je *Gospođa Bovary* u neku ruku inačica Ugrešićkina romana (Đekić 2006: 103)

10.Zaključak

Štefičin jednostavan, naivan i naprosto običan karakter uočava brojne sličnosti s jednostavnim i običnim djevojkama koje su upravo njezine čitateljice. One se mogu poistovjetiti s njom i uvidjeti kako je ona slična sa žanrom bajke, ali i nije jer ne mora imati sretan kraj. Iako se ne zna njezin kraj, nego se samo može naslutiti, ona ostavlja svojom jednostavnošću i lakoćom čitanja posebna trag u srcima svojih čitateljica. Ugrešić spajanjem raznih tehnika pisanja, uspješno šiva ovu ljubavnu priču koja nije klasična i trivijalna.

S druge strane Flaubert piše klasičnu priču o nesretnoj djevojci Emmi Bovary. Analizirajući roman uočava se kako ova priča nije klasična, ali ima neke trivijalne elemente. Iako je roman pisan visokim stilom, Flaubert nije uspio prekriti Emmin trivijalni karakter. Na prvi pogled ovi su romani različiti, ali analizirajući dublje njihovu strukturu i postupke glavnih junakinja uočene su sličnosti. Obje su trivijalne po tome što žude za ljubavlju koja im nije uzvrćena, žive u svijetu iluzije koji je nastao na temelju vanjskih utjecaja masovne kulture, poput trivijalnih ljubavnih romana i ženskih časopisa. Nije slučajno mala Štefica uzela u ruke velikog Flauberta: *Veliki je Flaubert pisac, dakle autor, ali ni mala Štefica nije bilo kakva tipkačica: u redove tuđih riječi, što ih marljivo tipka, uvijek utipka i nešto svoga.* (Đekić 2006: 104)

Literatura

Beletristika

1. Flaubert, Gustave, *Gospođa Bovary*, Školska knjiga, Zagreb, 2003.
2. Ugrešić, Dubravka, *Štefica Cvek u raljama života*, Večernji list, Zagreb, 2004.

Dubravka Ugrešić *Štefica Cvek u raljama života*

Knjige

1. Anić, Vladimir, Goldstein, Ivo, *Rječnik stranih riječi*, Novi liber, Zagreb, 1999.
2. Dujić, Lidija, *Ženskom stranom hrvatske književnosti*, Mala zvona, Zagreb, 2011.
3. Đekić, Velid, *Flagusova rukavica: originalnost prepisivanja u prozi Dubravke Ugrešić*, Meandar media [etc.], Zagreb, 2006.
4. Jurišić, Mirjana, *Završna obrada modela u: Dubravka Ugrešić, Štefica Cvek u raljama života*, Večernji list, Zagreb, 2004.
5. Nemač, Krešimir, *Povijest hrvatskog romana od 1945. do 2000. godine*, Školska knjiga, Zagreb, 2003.
6. Solar, Milivoj, *Laka i teška književnost*, Matica hrvatska, Zagreb, 1995.
7. Solar, Milivoj, *Teorija književnosti*, Školska knjiga, Zagreb, 2005.
8. Zlatar, Andrea, *Tekst, tijelo, trauma : ogledi o suvremenoj ženskoj književnosti*, Naklada Ljevak, Zagreb, 2004.

Internetski izvori

1. Korljan, Josipa, Škvorc, Boris, *Upisivanje ženskosti u popularnu/ fantastičnu/ političku teksturu gledišta - o prozi Dubravke Ugrešić*, u: *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu*, Split, 2009. URL: <http://bit.ly/2DAkdZ> 24.2.2018. 22:53
2. Krznar, Ines, *Bajkovitost u djelima Dubravke Ugrešić*, Rijeka 2014. diplomski rad URL: <https://repository.ffri.uniri.hr/islandora/object/ffri:25/preview> 17.07.2018. 15:00
3. Svetec, Petra, *Trivijalnost i intertekstualnost u romanu Štefica Cvek u raljama života* URL: http://www.academia.edu/7995580/Trivijalnost_i_intertekstualnost_u_romanu_%C5%A0tefica_Cvek_u_raljama_%C5%BEivota_

4. Vlačić, Antonela, *Intertekstualnost u djelima Dubravke Ugrešić* URL: <http://othes.univie.ac.at/14773/> 17.07.2018.

Gustave Flaubert *Gospođa Bovary*

1. Šafranek, Ingrid, *Dva Flaubertova romana: Gospođa Bovary i Sentimentalni odgoj*, u: *Francuski realistički romani XIX. stoljeća*, Školska knjiga, Zagreb, 1972.
2. Šafranek, Ingrid, *Izgubljene iluzije gospođe Bovary*, u: Gustave Flaubert, *Gospođa Bovary*, Školska knjiga, Zagreb 2003.
3. Solar, Milivoj, *Povijest svjetske književnosti*, Golden marketing, Zagreb, 2003.

Sažetak

Tema ovoga rada je analiza strukture romana Dubravke Ugrešić *Štefica Cvek u raljama života*. Roman je napisan kao da autorica šiva, a ne piše priču o Štefičinom ljubavnom životu.

Štefica je uspoređena s Emmom Bovary jer se Flaubertovo djelo *Gospođa Bovary* javlja kao intertekst. U radu su analizirane i objašnjenje sličnosti i razlike između Štefice i Emme koje su vidljive iz odnosa visoke i niske književnosti.

Ključne riječi: Ugrešić, Štefica Cvek, Štefica Cvek u raljama života, trivijalna knjiženost, Flaubert, Emma Bovary, Gospođa Bovary